6. Проєкт Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) № 14394 від 22.01.2026 [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528
7. Рішення ЄСПЛ у справі Mennesson проти Франції - 65192/11 [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-150983%22]}
8. Рішення ЄСПЛ у справі Paradiso та Companelli проти Італії - 25358/12 [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-170359%22]}

КОРУПЦІОГЕННІ ФАКТОРИ ЯК ПРЕДМЕТ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ

Дасюк Віктор Володимирович
доктор філософії
асистент кафедри приватного та публічного права
Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

Анотація

В роботі розкрито поняття та систему корупціогенних факторів як предмета антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні. Здійснено аналіз їх законодавчого та доктринального розуміння. Виявлено найбільш поширені корупціогенні фактори у нормативно-правових актах органів публічної влади. Визначено зв'язок між корупціогенними факторами та дискреційними повноваженнями суб'єктів публічного адміністрування.

Ключові слова

корупціогенні фактори, антикорупційна експертиза, дискреційні повноваження, публічне адміністрування, корупціогенні властивості.

Вступ

Корупціогенні фактори є центральним поняттям інституту антикорупційної експертизи. Саме їх виявлення та усунення становить сутність і мету антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні. Встановлення діяльності, яка формує зміст обов'язкової антикорупційної експертизи, відображено у «Методології проведення антикорупційної експертизи», затвердженій Наказом Мін'юсту від 24 квітня 2017 року № 1395/5 [2].

Водночас ані законодавче визначення, ані система корупціогенних факторів у науковій доктрині не є чіткими й вичерпними, що ускладнює проведення антикорупційної експертизи на практиці [3, с. 697].

Мета та задачі дослідження

Мета дослідження — здійснити аналіз поняття та системи корупціогенних факторів як предмета антикорупційної експертизи. Задачі - визначити поняття

корупціогенних факторів, проаналізувати їх систему за чинним законодавством та методологіями, виявити найбільш поширені типи корупціогенних факторів у нормативно-правових актах органів публічної влади.

Результати дослідження та їх обговорення

Під час проведення антикорупційної експертизи здійснюється дослідження встановлення наявних індикаторів корупціогенності, що є ознакою нормативно-правового припису, яка засвідчує наявність у нормативно-правовому акті корупціогенних факторів. Останні відображають здатність нормативно-правової конструкції самостійно чи у взаємодії з іншими нормами сприяти вчиненню чи збільшенню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних із корупцією [2].

До основних корупціогенних факторів за чинними методологіями належать: встановлення або розширення дискреційних повноважень за відсутності визначення вичерпних підстав та порядку їх здійснення; наділення повноваженнями, якими вже наділені інші органи (дублювання повноважень); делегування повноважень суб'єктам приватного права; необґрунтовані відсильні норми; нечітка регламентація прав, обов'язків чи відповідальності осіб; юридичні колізії; необґрунтоване встановлення пільг або обмежень [2; 4].

Серед виявлених корупціогенних факторів найбільш поширеним є надмірне розширення дискреційних повноважень органів публічної влади, неналежне визначення у нормативно-правовому акті функцій, прав, обов'язків і відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування. Все це може призвести до невиправданого встановлення дискреційних повноважень, створення умов для виникнення конфлікту інтересів і можливостей для зловживання повноваженнями [2].

Корупціогенні фактори є ключовим предметом антикорупційної експертизи. Методологія проведення антикорупційної експертизи, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 24 квітня 2017 року № 1395/5, визначає корупціогенний фактор у широкому значенні як здатність нормативно-правової конструкції (окремого нормативного припису чи їх сукупності) самостійно чи у взаємодії з іншими нормами сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних із корупцією [2]. Відповідно, корупціогенний фактор слід відрізняти від корупційного правопорушення: перший є нормативно-правовою передумовою, тоді як другий — конкретним протиправним діянням.

Індикатор корупціогенності — це ознака нормативно-правового припису, що може свідчити про наявність у нормативно-правовому акті, проєкті нормативно-правового акта корупціогенних факторів [2]. Виявлення індикатора не означає автоматичної наявності корупціогенного фактора — необхідна оцінка того, наскільки відповідна нормативно-правова конструкція реально здатна породжувати умови для корупційної поведінки. Отже, наявність індикатора корупціогенності є підставою для поглибленого аналізу відповідного нормативно-правового припису.

Серед корупціогенних факторів, визначених чинними методологіями, особливе місце займає надмірне розширення дискреційних повноважень. Дискреційні повноваження — це повноваження, що надають органу або посадовій особі можливість на власний розсуд визначати зміст рішення або обирати один із варіантів дій. Корупціогенний потенціал таких повноважень зростає при відсутності чітких підстав та порядку їх здійснення, що фактично надає посадовій особі необмежену можливість розсуду та сприяє виникненню умов для корупції, конфлікту інтересів та зловживання повноваженнями.

Другою за поширеністю категорією корупціогенних факторів є дублювання повноважень — наділення органу або особи повноваженнями, якими вже наділені інші органи. Дублювання повноважень породжує корупційні ризики, оскільки створює умови для вимагання неправомірних вигод з боку кількох органів, від кожного з яких залежить виконання певної дії. Не менш небезпечним є делегування повноважень суб'єктам приватного права без відповідного антикорупційного контролю та чітких меж такого делегування.

Юридичні колізії та необґрунтовані відсильні норми є ще однією важливою категорією корупціогенних факторів. Колізії у законодавстві надають правозастосовним органам можливість обирати ту норму, що є більш вигідною для задоволення приватних інтересів, а не для реалізації публічного інтересу. Необґрунтовані відсильні норми без достатньої конкретизації їх змісту також створюють підґрунтя для свавільного тлумачення та зловживань. На думку Ю.В. Орлова, такі фактори є особливо небезпечними через їх приховану природу, що ускладнює їх виявлення на практиці [3, с. 699].

Важливим аспектом є системний характер корупціогенних факторів: норма може бути нейтральною сама по собі, однак у взаємодії з іншими нормами породжувати реальний корупційний ризик. Саме тому Методологія проведення антикорупційної експертизи НАЗК від 18 травня 2023 року № 109/23 передбачає оцінку актів не ізольовано, а в системі з іншими пов'язаними нормативно-правовими актами [4]. Такий підхід забезпечує більш комплексний аналіз корупціогенного потенціалу нормативно-правового регулювання та дозволяє виявити приховані корупціогенні фактори, що виникають саме через системну взаємодію норм.

Висновки

Корупціогенні фактори є предметом антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні — вони відображають здатність норми самостійно чи у взаємодії з іншими нормами сприяти вчиненню корупційних правопорушень.

Найбільш поширеними та небезпечними корупціогенними факторами є надмірне розширення дискреційних повноважень, колізії у законодавстві, а також неналежна регламентація відповідальності суб'єктів публічного адміністрування.

Єдиний стандарт виявлення корупціогенних факторів для всіх суб'єктів антикорупційної експертизи сприятиме уніфікації методологічних підходів та підвищенню якості експертних висновків.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text (дата звернення: 15.04.2026).
2. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи: наказ Міністерства юстиції України від 24 квітня 2017 року № 1395/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1395323-17#Text (дата звернення: 15.04.2026).
3. Орлов Ю.В. Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів як різновид кримінологічної практики: характеристика та шляхи удосконалення. Форум права. 2012. № 1. С. 697-703.
4. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції: наказ НАЗК від 18 травня 2023 року № 109/23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0109884-23#Text (дата звернення: 15.04.2026).

DEEPFAKE W WOJNIE ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ: PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA UNII EUROPEJSKIEJ I UKRAINY

Anna Dasiuda
Studentka 1 roku studiów drugiego stopnia
Kierunek: Prawo
Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki
Opiekun naukowy: **dr Khrystyna Kmetyk-Podubinska**

Pełnoskalowa agresja zbrojna rosji przeciwko Ukrainie stała się pierwsza w historii świata wojną, w której technologie sztucznej inteligencji (ang. artificial intelligence [AI]), a w szczególności technologia deepfake, zostały wykorzystane jako pełnoprawna broń w ramach operacji informacyjno-psychologicznych. Rosja aktywnie wykorzystuje kampanie dezinformacyjne jako narzędzie wpływu, począwszy od rozpowszechniania fake newsów w mediach społecznościowych i kontrolowanych mediach, aż po tworzenie farm botów podszywających się pod zwykłych użytkowników.

Z punktu widzenia prawa - technologia deepfake stanowi bezprecedensowe wyzwanie. Stanowi ona nie tylko zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego I swiatowego, ale także generuje złożony kompleks problemów w dziedzinie prawa własności intelektualnej.

W kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej deepfake'i nie są wykorzystywane do tworzenia „nowych utworów", lecz do dezinformacji. W związku z tym nasuwa się pytanie: czy takie wygenerowane treści są chronione prawem własności intelektualnej? Zgodnie ze współczesnym podejściem doktrynalnym, deepfake stworzony w celu